

El llenguatge

El ganivet 29/VIII/1979

El substantiu ganivet és un mot d'origen germànic o, més exactament, segons els especialistes, fràncic, que trobem també en d'altres llengües, com el francès, «canif», i l'anglès, «knife». Com es veu clarament, en la formació del mot català intervingué, a més, un sufix de significació diminutiva. Molt usualment, en lloc de ganivet es diu gabinet, així com en lloc de ganiveta o de ganivetada es diu també gabineteta i gabinetada; és un cas del conegut fenomen del llenguatge anomenat metàtesi, és a dir, transposició de sons dins d'un mot, el mateix que de xicalla i àgulla ha originat quitxalla i àliga. Encara que l'ús de gabinet és realment molt estès, no es considera admissible i convé, si més no en la llengua culta i escrita, de prescindir-ne. Tanmateix, existint també el mot gabinet usualment homòfon de gabinet, cal reconèixer que és ben fàcil la confusió entre aquestes diverses formes. Gabinet és un mot d'origen francès, introduït ja fa força temps, que fem servir avui amb diversos significats: una cambra de treball, d'estudi, d'investigació, etc, la sala on es reuneix un consell de ministres i aquest consell mateix: la crisi del gabinet. Com a recurs mnemotècnic —en casos de dubte ocasional entre ganivet i gabinet—, pot resultar útil la comparació amb les formes del francès, que són prou conegudes: ganivet i «canif», gabinet i «cabinet».

Designant la fulla de tall que forma part de diverses màquines és molt corrent el castellanisme «cutxilla». La forma corresponent del mot «cuchillo» en català és coltell, procedents del mateix terme llatí que en francès va donar «couteau» i en italià «coltello». Coltell és un mot avui només usat en llenguatge elevat i com a terme específic designant algunes eines de tall de diversos oficis. Com a forma equivalent a la del castellà «cuchilla» —«cutxilla» és totalment inadmissible—, cal dir simplement ganivet més aviat que no pas ganiveta tal com es fa sovint quan es vol evitar aqueix castellanisme. La forma femenina ganiveta designa més aviat un ganivet gros, com el de llescar el pa i, com a peça de tall, sembla que el seu ús se circumscriu a uns pocs casos específics, si més important dels quals seria el de la maquinària de l'art tèxtil.

Albert Jans